
ÚJKOR ÉS JELENKOR

A „régí bevándorlás” a gazdaságtörténész szemével

Raymond L. Cohn: Mass Migration Under Sail: European Immigration to the Antebellum United States (Tömegek vitorlák árnyékában: az európai bevándorlás az Egyesült Államokban a polgárháború előtt) című könyvében az ún. „régí bevándorlás” (1830–1870) gazdaságtörténeti elemzését végezte el, elsősorban arra az időszakra helyezve a hangsúlyt, amikor a transzatlanti átkelés egyetlen eszköze a vitorlás hajó volt – tehát nagyjából 1860-ig. Végigköveti az emigráció folyamatát: elemzi, kik és honnan vágtak neki a nagy kalandnak, hogyan jutottak el lakóhelyükről egy tengeri kikötőbe, majd bemutatja a több hetes hajóutat, s végül az amerikai megérkezés folyamatát és az integrálódási lehetőségeket. Nem feledkezik meg arról sem, hogy nem csupán Amerika alakította a bevándorlót, ezért részletesen foglalkozik a bevándorlók befogadó országokra gyakorolt hatásával is.

1815 és 1914 között mintegy 35 millió ember vándorolt ki Európából, ebből csaknem 5 millió 1860 előtt. Pusztán a számokat vizsgálva érthető is lenne, az emigrációtörténeti művek zöme miért a későbbi, ún. „új bevándorlás” időszakra koncentrál. Cohn azonban – helyesen – rámutat, hogy a bevándorlók olyan szerepet játszottak a polgárháború előtti időszak politikai-gazdasági folyamataiban, amely messze meghaladta azt, ami abszolút létszámuk alapján várható lett volna. Az 1830-as évektől kezdve a bevándorlás évente 1 százalékkal duzzasztotta fel a fehér férfi munkavállalók számát, míg az 1850-es években az északi államokban ez elérte a 4–5 százalékot is: nélkülük sokkal lassabban fejlődött volna a gazdaság, lassabban bővült volna a közlekedési hálózat, vagy az ipar. Cohn rámutat, hogy ez az időszak tökéletesen alkalmas a bevándorlás gazdaságelméletének elemzésére, hiszen a hajóút hossza és költségei miatt a bevándorlók zöme soha nem tért vissza Európába, hosszú távon igyekezve kihasználni a magasabb amerikai bérek nyújtotta társadalmi előnyöket; számszerűleg viszont elég jelentős volt ez a hullám ahhoz, hogy az amerikai társadalomra-gazdaságra gyakorolt hatásait vizsgálni lehessen.

A szerző az alábbi fontos megállapításokat teszi a korszak Amerikába iránuló kivándorlására vonatkozóan:

1. A korai antebellum időszakában Írországból és a délnyugat-német területekről vándoroltak a legtöbben Amerikába. Ezekben a régiókban volt a legmagasabb a népsűrűség egész Nyugat-Európában, ugyanakkor egyik sem tudott lakosainak semmiféle szezonális jellegű kereseti forrást kínálni, ami megfelelő alternatívát jelenthetett volna az emigrációval szemben.

2. A népességnövekedés életszínvonalra gyakorolt nyomásán kívül az 1830-as évek emigrációs robbanását az is elősegítette, hogy a hajózásban megfigyelhető fejlesztések révén látványosan estek a hajójegyárak, illetve több európai kormányzat is enyhített kivándorlási korlátozásain. Az amerikai iparosodási hullám pedig remek felvevőpiacot jelentett az amerikai kikötőkben „kopogtató” európai munkások számára.

3. A vizsgált időszakban vitathatatlanul New York vált és maradt a legjelentősebb fogadó-kikötő az Egyesült Államokban. Ez kedvező földrajzi fekvésének, az Erie-csatorna 1825-ös megnyitásának, illetve a város viszonylag korán foganatosított bevándorlókat segítő intézkedéseinek volt köszönhető. (1847-től New York állam ún. bevándorlási biztosokkal igyekezett megfelelő információval ellátni a csalóknak kiszolgáltató bevándorlókat, 1855-ben pedig megnyitotta Castle Gardent, az első bevándorló-fogadó állomást, a híres-hírhedt Ellis Island elődjét.)

4. A bevándorlók igen alacsony százaléka maradt abban a városban, ahová érkezett. A nagyobb városokban többen maradtak a nagyobb munkakínálat miatt, egyébként a németek inkább északnyugat, míg az írek északkelet felé igyekeztek.

5. Az 1850-es évek elejére érte el a „régibevándorlás” a csúcspontját, évente pl. az amerikai szakképzetlen munkások számának tizedével bővült a hasonló külföldi munkavállalók száma, aminek köszönhetően előbb stagnáltak, majd csökkentek a bérek. Ez hamarosan a nativizmus megerősödését eredményezte, amely főként az írek (bevándorlók, katolikusok, többségük szakképzetlen) ellen irányult. Az üzemek tulajdonosai pedig az ilyen óriási munkaerő-túlkínálat miatt igyekeztek olyan termelési módszereket alkalmazni, amely a szakképzetlen munkaerő széles körű alkalmazására épült.

A szerző a téma kutatásának legfontosabb jövőbeli feladataként azt jelöli ki, hogy a hajók utaslistáit dolgozzák fel úgy, hogy számítógépes elemzést lehessen végezni velük. Ezzel a sokféle forrásanyag (amerikai hajózási utaslisták, népszámlálási adatok, európai kikötők utaslistái) összevethetővé válna, s pontosabb adatokhoz juthatnánk a kivándorlókat illetően.

Cohn könyve nagyon fontos adaléka a „régibevándorlás” modern kutatásának. Gazdaságtörténeti elemzése ellenére is érthetően, az olvasót statisztikai adatokkal nem elárasztva érvel. A könyv azonban azért dőcögös,

mert sok helyen ismétléseket tartalmaz, mintha a szerző nem bízna saját olvasóinak memóriájában vagy figyelmében. A könyv elejének tézisismer tetésre emlékeztető bevezetője, s a hasonló formátumú konklúziója alapján is az az érzésünk támadhat, hogy egy könyvvé nem túl jól átírt doktori disz szertációt olvasunk – Cohn azonban már régen egyetemi tanár, több kötettel a háta mögött. Mindezek ellenére az amerikai migrációtörténet, illetve az emigráció gazdaságtörténeti vonatkozásai iránt érdeklődők minden bizony nyal érdeklődéssel forgathatják majd a kötetet.

Raymond K. Cohn. *Mass Migration Under Sail: European Immigration to the Antebellum United States* (Tömegek a vitorlák árnyékában – európai bevándorlás az Egyesült Államok ba a háború előtt). New York–Cambridge University Press, 2009. pp. 254.

Vida István Kornél